

Forslag

til

Lov om efterskoler.

Fremsat den 17. december 1966 af *undervisningsministeren*.

§ 1. En efterskole er en privat skole, der har til formål at give unge mellem 14 og 18 år en undervisning, som tager sigte på elevernes almene uddannelse, opdragelse og hele menneskelige udvikling og modning. Den skal være indrettet som kostskole, men kan også samle hjemmeboende elever til undervisning og samvær dagen igennem.

§ 2. En efterskole kan efter regler, der fastsættes af undervisningsministeren, holde afgangsprøver for de elever, der ønsker det, og tilbyde erhvervmæssige grunduddannelser.

§ 3. Til elever, der har gennemgået et kursus på en godkendt efterskole, udfærdiges et bevis for deltagelse samt for eventuelle afgangsprøver.

§ 4. Godkendelse af en efterskole kan meddeles af undervisningsministeren under følgende betingelser:

- 1) Skolens forstander skal godkendes af undervisningsministeren.
- 2) Skolen skal have rådighed over egnede lokaler og det nødvendige udstyr.
- 3) Undervisningen skal være tilrettelagt efter en undervisningsplan, der omfatter mindst 30 ugentlige timer.
- 4) Af skolens kurser skal hvert år ét kursus vare mindst 5 måneder eller to kurser hvert vare mindst 3 måneder.
- 5) Skolens forstander og lærere skal før deres ansættelse have forevist en ikke over tre måneder gammel attest for ikke at lide af smittefarlig tuberkulose.

Stk. 2. En godkendt efterskole er undergivet undervisningsministerens tilsyn.

Stk. 3. Undervisningsministeren kan fratrætte en efterskole dens godkendelse, hvis skolen ikke opfylder betingelserne efter stk. 1, eller hvis dens undervisning eller øvrige forhold ikke findes tilfredsstillende.

§ 5. Til en godkendt efterskole ydes stats-tilskud under følgende betingelser:

- 1) Skolen skal som gennemsnit af de 3 foregående finansår have haft mindst 10 — hvis skolen drives sammen med en privat skole med tilskud efter reglerne om friskoler dog mindst 8 — årselever. Har skolen haft mindre end 8 måneders undervisning, nedsættes det krævede antal årselever i forhold til en samlet undervisningsperiode på 8 måneder. En skole, der endnu ikke har været i virksomhed i 3 finansår, skal have haft det nævnte antal årselever som gennemsnit af årene siden dens oprettelse.
- 2) De forstandere og lærere, der ifølge vedtægterne for efterlønskassen for lærere i friskolen og efterskolen kan optages i efterlønskassen, skal være indmeldt i denne eller over for undervisningsministeren have godtgjort, at der på anden måde er sikret dem en passende pension, jfr. § 10, stk. 4, i lov om friskoler, om hjemmeundervisning samt om efterlønskassen for friskoler og efterskoler.

Stk. 2. Årselevtallet er summen af elever i de enkelte undervisningsmåneder i finansåret divideret med 12. Ved beregningen af årselevtallet iagttages følgende regler:

- a) Eleverne medregnes kun med det antal måneder, hvortil de har fået statsstøtte.

- b) Elever, der kun får delvis undervisning eller af skolen er bevilget friplads, medregnes ikke.
- c) Elever, der af skolen er bevilget nedsættelse i forhold til den godkendte elevbetaling, jfr. § 10, stk. 3, medregnes kun i forhold til den ydede betaling. Dog kan undervisningsministeren tillade, at sådanne elever medregnes fuldt ud.

Stk. 3. Undervisningsministeren kan fravige bestemmelserne i stk. 1, nr. 1), hvor det skyldes sygdom blandt eleverne eller grunde, der må ligestilles hermed, at en skole ikke har opnået det tilstrækkelige antal årslever.

§ 6. Ved salg af en tilskudsberettiget efterskole er det en betingelse for fortsat ydelse af tilskud, at salgsvilkårene er godkendt af undervisningsministeren.

§ 7. Statstilskuddet ydes med følgende årlige beløb:

- 1) Et grundtilskud, der udgør 4.000 kr. for skoler med højst 30 årselever, 3.000 kr. for skoler med 31-50 årselever og 2.000 kr. for skoler med 51 årselever og derover.
- 2) 3½ pct. af værdien af skolens bygninger og inventar. Denne værdi fastsættes af undervisningsministeren på grundlag af en på ministerens foranstaltning foretaget vurdering af bygninger m. v. som skoleejendom. Forstander- og lærerboliger medregnes, men ikke landbrugs- og avlsbygninger.
- 3) 50 pct. af en af undervisningsministeren godkendt leje for de af skolen benyttede lejede lokaler og udendørsanlæg.
- 4) 70 pct. af skolens udgifter til forstander- og lærerlønninger efter regler, der fastsættes af undervisningsministeren. Der ydes ikke tilskud til nogen løn, der beregnet efter timetallet er lavere end begyndelseslønnen eller højere end slutlønnen efter lærerlønningslovens 2.-4. lønningsklasse. For forstandere, der er ejere eller medejere af skolen, medtages ved tilskudsberegningen en i forhold til de pågældendes timetal og tjenestealder beregnet løn efter lærerlønningslovens 4. lønningsklasse.

- 5) 50 pct. af skolens årlige udgifter til undervisningsmateriel.

Stk. 2. Løntilskuddet beregnes i forhold til et fuldt årligt timetal for lærere på 900 timer, for forstandere på 540 timer. Har en lærer ikke fuld beskæftigelse ved skolen, beregnes løntilskuddet i forhold til et årligt timetal på 1080.

Stk. 3. Skoler, der efter nærmere af undervisningsministeren fastsatte regler giver specialundervisning, modtager et yderligere tilskud på 20 pct. af lønnen for de hertil anvendte lærertimer.

Stk. 4. Ved beregning af statstilskuddet medtages kun kurser af en varighed på mindst ½ måned og med et mindste deltagertal, der fastsættes af undervisningsministeren.

Stk. 5. For skoler, der ikke har mindst 8 måneders årlig undervisning, foretages der en forholdsmæssig nedsættelse af de i stk. 1, under nr. 1), 2), 3) og 4) omhandlede tilskud.

Stk. 6. En efterskole, der drives sammen med en folkehøjskole, landbrugsskole eller husholdningsskole, betragtes som en enhed ved beregningen af de i stk. 1, under nr. 1), 2) og 3) omhandlede tilskud.

Stk. 7. For efterskoler, der drives sammen med andre statsunderstøttede skoler end de i stk. 6 nævnte, kan de i stk. 1 omhandlede tilskud kun ydes i forhold til de beløb, der skønnes at være medgået til efterskolens drift.

§ 8. Tilskuddet udbetales for hvert finansår. Der udbetales forskud efter regler, der fastsættes af undervisningsministeren.

§ 9. Forstandere og lærere, der fra de i henhold til § 4 godkendte efterskoler går over til lærerstilling i statens eller folkeskolens tjeneste, kan ved fastsættelsen af deres tjenestealder få medregnet den tid, i hvilken de har virket i efterskolen, i den udstrækning de har haft fuldt timetal ved skolen, og deres ansættelse uden afbrydelse har strakt sig over mindst 6 måneder ved samme skole.

Stk. 2. I øvrigt fastsættes tjenestealderen i overensstemmelse med de anciennitetsregler, som fastsættes af undervisningsministeren i medfør af lov om normering og klassificering af statstjenestemandstillinger og

lov om lønninger m. m. til folkeskolens lærere.

§ 10. Til elever på godkendte efterskoler, der ved kursets begyndelse er mellem 14 og 18 år, kan ydes statsstøtte til udgifterne til undervisning og ophold. Til elever, der modtager kommunestøtte i henhold til folkeskolelovens § 3, stk. 4, ydes dog kun statsstøtte til opholdsudgifterne. Undervisningsministeren fastsætter nærmere regler om muligheden for at yde støtte til elever uden for de nævnte aldersgrænser.

Stk. 2. Statsstøtte ydes kun til elever, der gennemgår et helt kursus af mindst $\frac{1}{2}$ månedes varighed. Undervisningsministeren fastsætter nærmere regler for, i hvilket omfang støtte kan ydes til elever, der kun følger en del af et kursus.

Stk. 3. Statsstøtten udgør 50 pct. af den månedlige elevbetaling for undervisning og fuldt eller delvis ophold, der for hvert undervisningsår fastsættes af undervisningsministeren efter indstilling fra Foreningen af frie Ungdoms- og Efterskoler. Hvor elevens økonomiske forhold taler derfor, kan støtten forhøjes herudover efter regler, der fastsættes af undervisningsministeren efter forhandling med finansudvalget.

Stk. 4. En kommune kan yde støtte til elever, der er hjemmehørende i kommunen, til deltagelse i kurser på en godkendt efterskole.

Stk. 5. I særlige tilfælde kan der efter regler, der fastsættes af undervisningsministeren, ydes støtte til elever, der ikke har dansk indfødsret.

§ 11. Opføres der af en selvejende institution en efterskole, kan der som hjælp til opførelsen ydes et statslån på følgende betingelser:

- 1) Institutionens vedtægter skal være godkendt af undervisningsministeren.
- 2) Skolen skal være godkendt i henhold til § 4.
- 3) Planer og tegninger til skolen skal være godkendt af undervisningsministeren.
- 4) Institutionen skal selv have tilvejebragt mindst $\frac{1}{6}$ af den værdi, hvoraf statslån beregnes. Under særlige omstændigheder kan undervisningsministeren tillade, at dette beløb tilvejebringes ved lån sikret ved pant efter statslånet. Vilkårene for

lånet skal godkendes af undervisningsministeren.

Stk. 2. Efter samme regler kan der ydes statslån til køb af ejendomme til brug for en efterskole.

Stk. 3. Statslånet kan andrage indtil 50 pct. af den anskaffelsessum, der er godkendt af undervisningsministeren, herunder værdien af grund, inventar og undervisningsmateriel.

Stk. 4. Statslånet er afdragsfrit, men forrentes med 4 pct. p. a. Lånet er uopsigeligt fra statens side, så længe lånevilkårene overholdes og bygningerne anvendes til det oprindelige formål. Lånet sikres ved tinglyst oprykkende panteret i institutionens ejendom næst efter lån, der ikke må overstige $\frac{1}{3}$ af den af undervisningsministeren godkendte værdi.

§ 12. Efter de regler, der er fastsat i § 11, stk. 1 og 4, kan der ydes statslån til en efterskole, når nybygninger, større ombygninger eller forbedringer, herunder større anskaffelser af inventar eller undervisningsmateriel, er nødvendige for at bringe skolen i tidsvarende stand.

Stk. 2. Statslånet kan andrage indtil 75 pct. af de udgifter, der er godkendt af undervisningsministeren. Sammenlagt med eventuelt tidligere ydede statslån kan lånet dog ikke overstige 50 pct. af værdien af institutionens ejendomme, herunder grund, inventar og undervisningsmateriel, efter foretagelsen af de pågældende foranstaltninger.

§ 13. Når en bestående efterskole omdannes til en selvejende institution, kan der, når skolens forhold af undervisningsministeren skønnes at tale derfor, efter de regler, der er fastsat i § 11, stk. 1, 3 og 4, ydes et statslån til gennemførelse af omdannelsen.

§ 14. Der ydes tilskud til videre uddannelse af efterskolens forstandere og lærere efter regler, der fastsættes af undervisningsministeren.

§ 15. Undervisningsministeren kan yde tilskud til forsøgsvirksomhed i efterskolen.

§ 16. Undervisningsministeren kan fravige lovens betingelser i det omfang, dette er påkrævet for at fremme forsøgsvirksomhed inden for lovens område.

§ 17. Denne lov træder i kraft den 1. august 1968.

Stk. 2. Efterskoler, der oppebærer stats-tilskud ved denne lovs ikrafttræden, betragtes som godkendte.

§ 18. Denne lov gælder ikke for Færøerne og Grønland, men kan ved kgl. anordning sættes i kraft for Grønland med de afvigelser, som Grønlands særlige forhold tilliger.

Bemærkninger til lovforslaget.

Almindelige bemærkninger til lovforslaget.

Efterskolernes udvikling.

Efterskolen for de 14-18 årige unge er en kostskoleform, der har sit udspring i det 19. århundredes pædagogiske nydannelser; men det er først i de seneste årtier, at efterskolen for alvor har udviklet sig og er blevet en selvstændig skoleform.

Der har således fra 1930 til 1960 været en stærk stigning i antallet af efterskoler, og en forholdsvis endnu større stigning i antallet af elever, således at den gennemsnitlige efterskole nu er større end tidligere.

Udviklingen må ses i sammenhæng med den almindelige stigning i behovet for ungdomsundervisning, men også som resultat af de forbedrede støtteordninger for elever og efterskoler, som den sidste menneskealders lovgivning har gennemført.

Finansår	Antal efterskoler	Antal efterskoleelever
1930-31	40	1.766
1940-41	57	2.756
1950-51	75	4.535
1960-61	107	9.982
1965-66	103	7.794

I de senere år har der været en nedgang i det totale elevtal på efterskolerne svarende til nedgangen i antal unge i 14-18 års alderen, således at den andel af en årgang unge, der søger efterskoleophold, stort set er uændret.

Imidlertid betyder dette forhold ikke, at efterskolerne i større omfang står med ledig kapacitet, idet skolernes årselevtal som følge af omlægning til kurser af længere varighed er bevaret uændret.

Finansår	Totale elevtal	Årselevtal
1961-62	9.963	3.800
1962-63	9.502	3.870
1963-64	8.347	3.845
1964-65	8.321	3.844
1965-66	7.794	3.816

Der er i de senere år blevet betydelig større bredde i efterskolernes elevrekruttering. Medens efterskolerne tidligere næsten udelukkende modtog elever fra landkommunerne og især fra landbruget, kom i 1965-66 ca. 30 pct. af eleverne fra hovedstaden og købstæderne, og der var en betydelig spredning i forældrenes erhverv.

Et betydeligt antal elever har inden efterskoleopholdet modtaget undervisning i folkeskolens 8. eller 8.-9. klasse og i ungdomsskolen. Det forekommer også i stigende omfang, at elever vender tilbage til folkeskolen efter at have afsluttet et efterskoleophold. Der udvikler sig på denne måde et bredere samvirke mellem de to skoleformer. Dette understøttes yderligere af, at et flertal af efterskolerne nu arbejder med kurser på 8-10 måneders varighed, og at kursustiderne tilpasses folkeskoleåret, så efterskoleopholdet ikke finder sted midt i et eller over to skoleår.

Den enkelte efterskole tilrettelægger inden for gældende lovs rammer i vidt omfang frit sin undervisningsplan, men det har vist sig, at der i praksis i stor udstrækning er overensstemmelse mellem efterskolens og folkeskolens undervisning, hvilket yderligere letter den frie overgang mellem de to skoleformer.

Kostskoleformen er den helt dominerende i efterskolen. Oprindeligt var det blot en praktisk foranstaltning, at eleverne boede og spiste på skolen. I dag er kostskolen blevet udgangspunkt for en pædagogik og metodik, der uden at være endeligt udformet rummer store perspektiver for ungdomsundervisningen.

Der vil i fremtiden være brug for betydelige investeringer i efterskolen. Der er allerede i øjeblikket et stærkt behov for forøget udbygning af faglokaler og undervisningsudstyr, og den almindelige stigning i levestandarden betyder øgede krav til elevværelser og opholdsrum.

Det kan forventes, at efterskolerne vil komme

ind på en vis specialisering. Der er således i øjeblikket enkelte efterskoler, der især henvender sig til henholdsvis de yngste og ældste af de 14-18 årige, ligesom der er efterskoler, der tilrettelægger undervisningen som henholdsvis 8., 9. eller 10. klasser, eller som henvender sig til specielle grupper af handicappede elever. Man vil herudover formentlig kunne vente, at den enkelte efterskole ud over en række fælles fag vil koncentrere sig om bestemte valgfrie faggrupper. Samarbejde mellem flere efterskoler, evt. mellem efterskoler, folkeskoler og ungdomsskoler, kan her blive aktuelt.

Lovens forhistorie.

Reglerne om efterskoler findes i lov nr. 219 af 11. juni 1954 om ungdomsundervisning m. v., som denne med senere ændringer af 13. maj 1959 og 10. juni 1960 er bekendtgjort ved lov bekendtgørelse af 14. juni 1960 om ungdomsskoler og aftenskoler m. v., kap. III.

Denne lov bestemmer i § 53, stk. 4, at den skal forelægges folketingsretten til revision senest i folketingsåret 1964-65. Ved lov nr. 107 af 31. marts 1965 blev revisionen udskudt til 1965-66 og ved lov nr. 82 af 10. marts 1966 yderligere til 1966-67.

I april 1966 rettede Foreningen af frie Ungdoms- og Efterskoler en henvendelse til undervisningsministeren om, at den forestående revision af lov om ungdomsskoler og aftenskoler m. v. kom til at omfatte adgang for efterskolerne til at holde prøver i lighed med folkeskolens prøver, idet man ønskede, at efterskolernes elever skulle have samme muligheder som folkeskolens og ungdomsskolens elever.

Foreningen havde herudover en række andre ønsker, der vedrørte lovrevisionen, hvorfor man den 28. april 1966 nedsatte et udvalg bestående af 3 repræsentanter fra Foreningen af frie Ungdoms- og Efterskoler samt repræsentanter fra undervisningsministeriet til at fremkomme med et udkast til lovforslag om efterskolerne, bortset dog fra tilskudsbestemmelserne, der behandles i undervisningsministeriets tilskudsudvalg, og hvorom der først senere vil blive fremsat lovforslag.

Lovforslaget.

Når man med dette forslag ønsker at udskille bestemmelserne om efterskolen i en særlig lov, skyldes det, at efterskolen som en selvstændig skoleform med tilskud fra staten kan sammenlignes med andre private statsunderstøttede skoler som folkehøjskoler og landbrugsskoler, husholdningsskoler og friskoler, hvorom der består selvstændige love. Endvidere er

ungdomsskoler og aftenskoler knyttet til et kommunalt og amtskommunalt administrationsapparat, som efterskolerne ikke har forbindelse med.

Lovforslagets vigtigste nydannelse er adgangen for efterskolerne til at holde prøver samt etablere erhvervsmæssige grunduddannelser. Bestemmelserne herom må ses i sammenhæng med den stedfunde udvikling i folkeskolens ældste klasser og i ungdomsskolen. Man skal her særligt henvise til den stigende benyttelse af afgangsprøver ved udgangen af 9. og 10. klasse og til udbygningen af ungdomsskolens prøveforberedende undervisning i enkeltfag, opbygningen af de erhvervsmæssige grunduddannelser og tilslutningen til teknisk forberedelseseksamen I og II.

Det er ikke hensigten at pålægge den enkelte efterskole pligt til at holde prøver og etablere erhvervsmæssige grunduddannelser, men blot at give den enkelte efterskole mulighed herfor. I denne forbindelse vil man lægge vægt på, at den enkelte efterskole i sine henvendelser til offentligheden klart tilkendegiver, hvilke muligheder der tilbydes eleverne.

Det er tanken at begrænse prøverne inden for efterskolerne til bestemte fag, ligesom prøverne kun bør finde sted for elever, der har den fornødne alder og de nødvendige forudsætninger med hensyn til forudgående skolegang. Fagene dansk og regning vil formentlig blive de dominerende fag, hvori der afholdes prøve.

For de erhvervsmæssige grunduddannelsers vedkommende kan det forventes, at efterskolerne især vil tilbyde landbrugslinien og eventuelt kommende erhvervsmæssige grunduddannelser i forbindelse med de husligt beslægtede fag.

Man har med lovforslaget tillige tilstræbt en udbygning af specialundervisningen på efterskolerne, idet man har stillet forslag om et særligt løntilskud til specialundervisningstimer.

Man har endvidere stillet forslag om at åbne mulighed for statstilskud til korte kurser i lighed med den for folkehøjskolerne gældende ordning, ligesom man i relation til tilskudsberegningen har ønsket at fastsætte et fuldt årligt timetal for forstandere og lærere.

I forbindelse med indførelsen af prøvemuligheder og erhvervsmæssige grunduddannelser på efterskolerne kan det forventes, at der vil være behov for ansættelse af et antal deltidsbeskæftigede konsulenter som medhjælp for direktøren for ungdomsundervisningen, ligesom man har stillet forslag om en forsøgsbevilling og en forøget kursusbevilling, hvorom henvises til bemærkningerne til de enkelte bestemmelser.

I øvrigt har man foretaget en omredigering af loven i forbindelse med en ajourføring af de enkelte bestemmelser.

Bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser.

Til § 1.

Bestemmelsen træder i stedet for gældende lovs § 31, idet der er foreslået følgende ændringer:

Man har udeladt ordene:

„som ikke tager sigte på forberedelse til nogen eksamen eller uddannelse til et bestemt erhverv“, idet der ønskes åbnet mulighed for, at en efterskole kan holde afgangsprøver og tilbyde erhvervsmæssige grunduddannelser, jfr. herom § 2.

Man har til formålsbestemmelsen føjet „elevernes hele menneskelige uddannelse og modning“. Hermed har man ønsket at understrege, at trods mulighederne for afgangsprøver og erhvervsmæssige grunduddannelser bør hovedvægten i efterskolen stadig ligge på den alment dannende undervisning.

I gældende lovs § 31 bestemmes, at efterskolernes elever er „over undervisningspligtig alder“. Da der arbejdes med spørgsmålet om den fremtidige undervisningspligt, finder man det ikke praktisk i lovtæksten at henvise til denne, hvorfor det foreslås at angive de elever, der falder ind under efterskolens formål, som „unge mellem 14 og 18 år“. I øvrigt henvises til § 10, stk. 1, med bemærkninger.

Man har i sidste punktum af § 1 ønsket udtrykkeligt at fastslå, at en efterskole normalt skal have eleverne boende på skolen. Dog bør det være muligt at modtage nogle hjemmeboende elever. Man finder også, at der bør være hjemmel til at godkende en efterskole, der f. eks. er beliggende i et tætbygget kvarter, og hvor hovedparten af eleverne har deres hjem i nærheden af skolen, således at de naturligt vil kunne bo hjemme. Her vil man dog lægge vægt på, at efterskolen samler eleverne ud over undervisningstiden, bl. a. til fælles måltider, og at skolen disponerer over egnede lokaler til disse formål.

Til § 2.

Bestemmelsen om adgang til at holde afgangsprøver og tilbyde erhvervsmæssige grunduddannelser på en efterskole er ny. Man har hermed ønsket at give efterskolerne samme muligheder som andre tilsvarende skoleformer, idet man dog opretholder frivillighed både for elev og efterskole.

På grund af efterskolernes relativt lange kurser og som følge af det store timetal, kostskoleformen giver adgang til, vil det ikke volde store vanskeligheder at indpasse det system med statskontrollerede prøver, der allerede er stærkt udviklet i folkeskolens 9. og 10. klasse og i ungdomsskolens prøveforberedende undervisning. Man skal her for ungdomsskolens vedkommende henvise til § 2, stk. 1, nr. 2, med tilhørende bemærkninger i det samtidig forelagte forslag til lov om fritidsundervisning m. v.

Efterskolernes særlige forhold giver dog anledning til at påpege følgende: Det må sikres, at afgangsprøverne på efterskolerne har samme niveau som de tilsvarende prøver i folkeskolen og ungdomsskolen. For at opnå dette ønsker man oprettet et fælles prøveudvalg for de tre områder, jfr. herom bemærkningerne til § 2, stk. 1, nr. 2, i forslag til lov om fritidsundervisning m. v., ligesom man finder det hensigtsmæssigt, at efterskolerne bliver repræsenteret i opgaveudvalg og censorkorps sammen med folkeskolens og ungdomsskolens lærere.

For at modvirke, at efterskolernes undervisning skulle blive for stærkt præget af prøveforberedelse, foreslås det, at der fastsættes begrænsninger i det antal fag, hvori en elev kan indstille sig til prøve ved afslutningen af et efterskolékursus, ligesom prøverne normalt kun bør etableres for elever, der er ved afslutningen af 9. skoleårsalder eller derover.

Man foreslår, at der åbnes mulighed for, at efterskolerne kan tilbyde prøver i følgende fag: dansk, regning, regnskabsføring, matematik, orientering, fremmedsprog, naturlære, maskinskrivning samt moderne husførelse, idet undervisningsministeren efter omstændighederne bør kunne træffe bestemmelse om adgang til prøveafholdelse i andre fag.

Det foreslås, at efterskolerne får adgang til at afholde prøver svarende til ungdomsskolens prøver, folkeskolens prøver efter 9. og 10. klasse og teknisk forberedelseseksamen I og II.

Undervisningsministeren fastsætter detaljerede regler for antal prøvfag på de enkelte kurser under hensyn til disses varighed og elevernes forudgående undervisning. Man har overvejet at foreslå følgende begrænsninger:

I. *Skoler, der har kurser af mindst 8 måneders varighed.*

1. Elever, der har modtaget forudgående undervisning svarende til folkeskolens 8. hovedskoleklasse eller et efterskoleophold af mindst 5 måneders varighed, bør kunne indstille sig

til prøver i et omfang svarende til en fuld 9. klasses prøve, herunder teknisk forberedelseseksamen I.

2. Elever, der ikke har modtaget sådan forudgående undervisning, bør højst kunne indstille sig til prøve i 3 fag.

II. *Skoler, der ikke har kurser af mindst 8 måneders varighed.*

På skoler med kurser af mindst 5 måneders varighed bør der i et begrænset omfang, afpasset efter elevernes forudgående undervisning, kunne holdes afgangsprøver.

III. Prøver svarende til folkeskolens prøver ved udgangen af 10. klasse og teknisk forberedelseseksamen II bør efter tilsvarende regler som under punkt I og II kunne tilrettelægges for elever, der er i 10. skoleårsalder eller derover, og som har de fornødne forudsætninger.

De erhvervsmæssige grunduddannelser tænkes gennemført i nøje overensstemmelse med det for ungdomsskolen foreslåede, jfr. herom § 2 med bemærkninger i det samtidig forelagte forslag til lov om fritidsundervisning m. v. Det fremgår heraf, at de erhvervsmæssige grunduddannelser må følge de for de enkelte erhvervsområder fastlagte undervisningsplaner, der udarbejdes i nær kontakt med uddannelsesrådet for ikke-faglærte og med erhvervslivets organisationer.

Efterskoler, der måtte ønske at give tilbud om erhvervsmæssige grunduddannelser, må derfor søge en særlig godkendelse af undervisningsplaner, lærerkræfter, lokaler og udstyr. For en række erhvervsmæssige grunduddannelsers vedkommende må det antages, at der kun vil være behov for et mindre antal uddannelsessteder, således at en centralisering på amtsplan eller eventuelt landsplan må forekomme naturlig. Inden for ungdomsskolen henlægges denne koordinerede virksomhed til amtsnævnene for fritidsundervisning i samarbejde med direktoratet for ungdomsundervisningen. Det vil være rimeligt, at interesserede efterskoler af direktoratet inddrages i dette samarbejde.

På efterskolerne vil de erhvervsmæssige grunduddannelser i øvrigt dels kunne koncentreres på korte kurser af mindst $\frac{1}{2}$ måneders varighed, dels kunne indarbejdes som led i skolernes længere kurser. For at sikre det brede samarbejde bør efterskolerne yderligere have adgang til at modtage udefra kommende elever specielt til erhvervsmæssige grunduddannelser, ligesom efterskolernes elever bør kunne deltage i sådanne uddannelser, der tilbydes af stedlige ungdomsskoler.

Til § 3.

Bestemmelsen om udfærdigelse af bevis for deltagelse i efterskolekurser samt for eventuelle afgangsprøver er ny og må ses i sammenhæng med ønsket om bevægelighed mellem ungdomsundervisningsformerne.

For efterskolernes vedkommende vil der således være tale om et stigende antal elever, for hvem efterskoleopholdet ækvivalerer undervisning i folkeskolens ældste klasser eller begyndelsen af en erhvervsuddannelse. Ligesom det er hensigtsmæssigt for efterskolerne, at eleverne er forsynet med bevis for forudgående undervisning ved påbegyndelsen af efterskoleophold, synes det rimeligt, at efterskolen forsyner eleverne med bevis for efterskoleopholdet.

Man foreslår, at direktoratet for ungdomsundervisningen i samarbejde med Foreningen af frie Ungdoms- og Efterskoler udarbejder de nærmere retningslinier for udstedelse af et efterskolebevis, idet der her alene tænkes på oplysninger om tidspunktet for kursets afholdelse, kursets varighed samt undervisningens omfang i de enkelte fag. Bevis for deltagelse i afgangsprøver og erhvervsmæssige grunduddannelser udarbejdes i overensstemmelse med de for folkeskolen og ungdomsskolen gældende regler.

Til § 4.

Bestemmelsen tager sit udgangspunkt i gældende lovs § 32, idet der er foreslået de i det følgende omtalte ændringer.

Til stk. 1.

Til 1) Da forstanderen over for undervisningsministeren har det pædagogiske ansvar for efterskolens drift, finder man, at der ved godkendelsen bør lægges vægt på forstanderens ved uddannelse eller tidligere virksomhed erhvervede kvalifikationer til at lede en skole med efterskolernes særlige sigte. I tilfælde af forstanderskifte må den nye forstander således søges godkendt af undervisningsministeren.

Til 2) Bestemmelsen har ikke tidligere været medtaget i loven. Den har imidlertid været gennemført i praksis, og man anser det for naturligt, at den står blandt de i loven optagne godkendelsesbetingelser.

Til 3) I den gældende lovs § 32, b), stilles der krav om, at erhvervsorientering skal indgå i undervisningen. Denne bestemmelse har man foreslået udeladt, idet man ikke har ønsket at fremhæve en enkelt side af efterskoleundervisningen i loven, men man anser det for en selvfølge, at undervisningen har et bredt alment sigte, jfr. bemærkningerne til § 1, og at der gives eleverne en hertil svarende erhvervs- og uddannelsesorientering under skoleopholdet.

Til 4) I gældende lovs § 32, b), stilles krav om, at skolen i løbet af et finansår skal have gennemført enten et sommerkursus på ikke under 3 måneder eller et vinterkursus på ikke under 5 måneder eller begge dele. Da efterskolerne i stort omfang går over til at indrette helårskurser på 8-10 måneder, finder man det ikke praktisk at opretholde sondringen mellem sommer- og vinterkurser.

Man foreslår i stedet, at der inden for et år skal tilrettelægges ét kursus på mindst 5 måneder eller to kurser på mindst 3 måneder hver. Herved sikres, i overensstemmelse med lovforslagets § 1, at der på skolen foregår en fremadskridende undervisning af en vis længere varighed.

Samtidig finder man dog, at der bør være mulighed for, at en efterskole med statsstøtte både til skolen og til eleverne kan tilbyde kortere kurser, jfr. herom § 7, stk. 4, med bemærkninger.

Til 5) Bestemmelsen svarer til gældende lovs § 34, stk. 1.

Det i gældende lovs § 32, under c), indeholdte krav om tilskud fra amt eller kommune er udeladt, idet disse tilskud i praksis er uden økonomisk betydning for skolerne.

Til stk. 2.

Bestemmelsen om undervisningsministerens tilsyn afløser gældende lovs § 52, hvorefter statskonsulenten for undervisningsministeriet i sager vedrørende ungdomsundervisningen fører tilsyn med efterskolerne. Formuleringen er herved bragt i overensstemmelse med den ændrede opbygning af undervisningsministeriet, der blev gennemført i 1963.

Tilsynet føres af direktøren for ungdomsundervisningen og vil som hidtil omfatte besøg på efterskolerne, overværelse af undervisning, indseende med lokaler og undervisningsmateriel, godkendelse af undervisningsplaner og kursusterminer m. v. I bestemmelsen om tilsyn ligger forudsætningsvist, at direktoratet for ungdomsundervisningen kan fordr alle oplysninger fra skolerne vedrørende undervisningen og andre forhold, der falder under tilsynet.

Til varetagelse af tilsynsopgaverne over for efterskolerne vil der være behov for, at der under direktoratet for ungdomsundervisningen i lighed med, hvad der er tilfældet inden for andre skoleformer, ansættes et antal deltidsbeskæftigede konsulenter. Motiveringen herfor er ikke mindst de kraftige strukturændringer inden for efterskoleverdenen med forlængelse af kurserne til 8, 9 eller 10 måneder, tættere samarbejde med den øvrige ungdomsundervisning samt adgang til at holde afgangsprøver og tilbyde erhvervs-mæssig grunduddannelse.

Til stk. 3.

Bestemmelsen om, at godkendelsen kan fratages en efterskole, når betingelserne ikke længere er opfyldt, eller dens undervisning m. v. ikke anses for tilfredsstillende, er ny, men har dog også hidtil været anset for gældende. Den er en naturlig konsekvens af de i stk. 1 opstillede krav.

Til § 5.

Bestemmelsen træder i stedet for gældende lovs § 33 med de i det følgende omtalte ændringer.

Til stk. 1.

For nyoprettede skoler beregnes tilskuddet som i henhold til gældende lov fra det tidspunkt, de opfylder betingelserne i stk. 1, nr. 1) og 2), men tilskuddet udbetales først efter udløbet af det finansår, i hvilket de nævnte betingelser opfyldes.

Til 1) I gældende lov sonderer man mellem skoler med ét og skoler med flere årlige kurser. Da efterskolerne i stigende antal går over til ét længere årligt kursus med flere sideløbende kortere kurser, har man fundet det rimeligt at foreslå bestemmelsen ændret således, at det krævede årselevtal fastsættes på grundlag af det samlede antal årlige undervisningsmåneder.

Man har overvejet, om det vil være rimeligt at fortsætte en efterskolevirksomhed med et så beskedent årselevtal som 10, i nogle tilfælde 8 eller mindre. Man finder imidlertid, at spørgsmålet bør tages op i forbindelse med tilskudsudvalgets overvejelser over betingelserne for tilskud til private skoler.

Til 2) Bestemmelsen svarer i sit indhold til gældende lovs § 34, stk. 2. Formuleringen er bragt i overensstemmelse med § 10, stk. 4, i lov om friskoler, om hjemmeundervisning samt om efterlønskassen for friskoler og efterskoler.

Til stk. 2.

Til a) Vedrørende mulighederne for at opnå statsstøtte til et efterskoleophold henvises til bemærkningerne til § 10.

Til b) Bestemmelsen svarer til gældende lovs § 33, stk. 5, som man har ønsket at give en enklere formulering.

Til c) I gældende lov er undervisningsministerens muligheder for at medregne elever i årselevtallet, uanset at de har opnået nedsættelse i betalingen, begrænset til at omfatte grupper af sådanne elever. Man foreslår denne begrænsning slettet, idet det kan findes rimeligt også at medregne enkelte elever, der har fået eftergivet en del af betalingen som følge af økonomiske vanskeligheder m. v.

Til stk. 3.

Bestemmelsen svarer til gældende lovs § 33, stk. 4, 2. afsnit.

I gældende lovs § 33, stk. 3, 2. pkt., bestemmes, at en efterskole ikke kan få tilskud for noget finansår, i hvilket dens virksomhed har været standset, ligesom godkendelsen i sådanne tilfælde fortabes.

Da det følger af bestemmelsen i § 7, stk. 5, at der kun ydes tilskud i henhold til samme paragrafs stk. 1, nr. 1), 2), 3) og 4) i forhold til skolens undervisningsmåneder i sidste finansår, og da tilskud til undervisningsmateriel under 5) må forudsætte, at der foregår undervisningsvirksomhed på skolen, finder man det allerede herigennem sikret, at en skole ikke kan opnå statstilskud for et år, i hvilket virksomheden har været standset helt. Man har som følge heraf ikke foreslået bestemmelsen gentaget.

I gældende lovs § 33, stk. 3, 3. pkt., bestemmes, at en skole efter standsning kan opnå statstilskud, såfremt den i gennemsnit for de sidste 3 finansår uanset standsningen har haft mindst 7 årselever.

Da man finder, at årselevtalskravet i stk. 1, nr. 1), er meget lempeligt, og da der i henhold til stk. 3 er mulighed for at fratage dette, hvor det skyldes sygdom blandt eleverne eller grunde, der kan ligestilles hermed, at en skole ikke kan opfylde kravet, har man ikke fundet anledning til at foreslå bestemmelsen gentaget.

Til § 6.

Bestemmelsen svarer til gældende lovs § 37, som man foreslår ændret i overensstemmelse med de bestemmelser om salg af statsstøttede skoler, der er optaget i de senest reviderede tilskudslove.

Til § 7.

Bestemmelsen træder i stedet for gældende lovs § 35 med de i det følgende foreslåede ændringer.

Til stk. 1.

Til 4) I gældende lovs § 35, stk. 1, nr. 3), er angivet, at tilskud ydes til skolens „kontante“ udgifter til forstanderløn og lærerlønnings.

Da det afgørende i tilskudsmæssig henseende er, hvilket samlet beløb der betragtes som lærerløn, mens eventuel modregning over for lærerne for naturalydelse, såsom bolig og kost på skolen, er tilskudsberegningen uvedkommende, har man foreslået ordet „kontant“ udeladt i bestemmelsen. Der er således ikke tilsigtet nogen realitetsændring ved denne udeladelse.

Tilskudsprocenten for forstander- og lærerløn-

ninger er uændret 70 pct., men der foreslås forskellige ændringer i beregningsgrundlaget. I gældende lov er fastsat en minimumsløn for lærere, der har over 6 ugentlige timer ved en efterskole. Dette foreslås ændret, således at aflønning efter lærerlønningslovens 2.-4. lønningsklasse fastsættes som minimum for alle lærere i forhold til deres timetal ved skolen.

I gældende lov er fastsat en aspirantløn på 90 pct. af den for de øvrige lærere gældende minimumsløn efter 3. lønningsklasse. Man foreslår ophævelse af denne aspirantløn under hensyn til dens ophævelse for tjenestemænd.

I henhold til gældende lov kan det samlede løntilskud ikke overstige 70 pct. af en for skolens lærere beregnet gennemsnitsløn svarende til gennemsnitslønnen for overlærere efter lærerlønningslovens 4. lønningsklasse.

Man foreslår dette ændret, således at der fastsættes et maksimum for den tilskudsberettigede løn for den enkelte lærer ved slutlønnen efter lærerlønningslovens 2.-4. lønningsklasse, idet man herved tager i betragtning, at 3. lønningsklasse nu er identisk med 2.-4. lønningsklasse. Begrundelsen for denne ændring er, at den nugældende ordning medfører, at en enkelt lærer kan oppebære en væsentlig højere løn end i folkeskolen, hvis skolen har tilsvarende mange lavtlønnede lærere.

Denne ændring, hvorefter et maksimum for den gennemsnitlige lærerløn erstattes med et noget højere maksimum for den enkelte lærers løn, åbner en teoretisk mulighed for, at skolerne med 70 pct. tilskud fra staten vil kunne forhøje deres lærerlønninger fra gennemsnittet af lærerlønningslovens 4. lønningsklasse til slutlønnen i samme lønningsklasse.

Man skønner dog, at denne mulighed kun i ganske få tilfælde vil blive benyttet. Under den eksisterende ordning er det meget få skoler, der udnytter muligheden for at lønne op til det gældende maksimum, og i betragtning af, at skolerne under alle omstændigheder selv skal bære 30 pct. af enhver lønforhøjelse, mener man at kunne se bort fra finansielle virkninger af forslaget på dette punkt.

I de tilskudsberettigede lønninger indgår feriegodtgørelse og stedtillæg som gældende for statens og folkeskolens tjenestemænd, ligesom skolens bidrag til Arbejdsmarkedets Tillægspension er medregnet.

Til stk. 2.

I gældende lov er det for forstandere, der er ejere eller medejere af skolen, fastsat, at fuldt timetal

udgør 18 ugentlige timer. For lærere, der ikke har fuld beskæftigelse ved skolen, beregnes statstilskuddet i forhold til et pligtigt timetal på 30 timer ugentlig. Man finder det imidlertid praktisk, i lighed med hvad der gælder for folkehøjskoler og landbrugsskoler, at der i loven udtrykkelig fastslås et fuldt timetal for alle forstandere og lærere. Da efterskolerne har et forskelligt antal kursusmåneder inden for et år, findes det rimeligt, at fuldt timetal fastsættes ikke som et ugentligt, men som et årligt timetal.

En folkeskolelærers pligtige timetal er 32 ugentlige timer i ca. 40 uger årlig, i alt omkring 1.280 timer årlig. Ved undervisning af elever i klasser på samme alderstrin som efterskolernes elever regnes 5 timer lig med 6 timer i de mindre klasser. Herved reduceres det årlige timetal til omkring 1.080. Man foreslår herefter at lade dette tal gælde som fuldt timetal ved beregning af statstilskuddet til de efterskolelærere, der ikke er fuldt beskæftigede på skolerne.

Folkeskolelærerne opnår en yderligere reduktion af timetallet som kompensation for retning af opgaver m. v. De efterskolelærere, der er fuldt beskæftigede på skolerne, har ved siden af skematimerne et betydeligt, ikke særskilt honoreret, arbejde som ledere og instruktører ved fritidsvirksomhed, ligesom deres egen fritid ofte vil være beslaglagt af samvær med eleverne. Man finder herefter, at et antal undervisningstimer på 900 vil betegne en arbejdsbyrde, der er fuldt på højde med en folkeskolelærers årlige undervisningspligt. For skoler med 8 måneders årlig undervisning vil dette svare til 28 timer ugentlig, for skoler med 10 måneders undervisning til 22,5 timer ugentlig.

Af hensyn til de særlige lederopgaver, der påhviler forstanderne, finder man, at deres timetal bør sættes til 540 årlig, det vil sige for en 8 måneders skole 17 timer ugentlig og for en 10 måneders skole 13,5 timer ugentlig. Man finder i øvrigt, at forstandere ved selvejende institutioner og andre forstandere i denne henseende bør stilles lige.

De her foreslåede størrelser for fuldt timetal angiver kun, hvor mange timer der skal være læst inden for et år, for at statstilskud kan ydes til maksimumsløn for den pågældende. Der er derimod ikke åbnet mulighed for at yde statstilskud til overtimer, der måtte være læst ud over det fulde timetal.

I § 25 i lov nr. 235 af 8. juni 1966 om uddannelse af lærere til folkeskolen åbnes mulighed for undervisningsministeren for at fastsætte regler for, i hvilket omfang deltagelse i videre uddannelse kan indgå i en lærers timetal, således at der kan ydes statstilskud såvel til lærerens som til vikarens løn.

Til stk. 3.

Der er i de senere år på efterskolerne konstateret et stigende behov for specialundervisning af handicappede, ikke mindst læsehæmmede. Hellerup-Hus efterskole har specialiseret sig i undervisning af læseretarderede. Egmont højskolen ved Hou har en efterskoleafdeling, der samler forskellige grupper af handicappede. I Nørbæk oprettes en ny efterskole for læseretarderede. Samtidig arbejder en række andre efterskoler med mindre hold af handicappede.

Da specialundervisningen som regel må foregå på meget små hold, bliver lærerudgifterne ved denne undervisning en ekstra belastning for skolerne. Man regner med, at der på hold med specialundervisning kun kan undervises ca. 5 elever, mens det sædvanlige for almindelige kurser ligger på ca. 15 elever. Skolens egne udgifter til lærerløn for denne undervisning er således 3 gange så store som ellers i forhold til elevtallet. Det er på denne baggrund, man stiller forslag om, at der gives et ekstra tilskud på 20 pct. af lønningerne for de på specialundervisning anvendte lærertimer, således at det samlede lærerlønstilskud ved denne undervisning når op på 90 pct.

Man finder, at der på efterskolerne bør være mulighed for at give specialundervisning til læseretarderede, bevægelseshæmmede, svagthørende, døve, svagtseende, blinde, talehæmmede og intelligensretarderede.

Samtidig finder man, at undervisningen for at kunne godkendes til særligt lærerlønstilskud må være tilrettelagt specielt for den pågældende gruppe af handicappede, og at lærerne gennem særlig uddannelse må have kvalificeret sig til den pågældende form for specialundervisning.

Til stk. 4.

Bestemmelsen er ny. Hidtil har man ved beregningen af statstilskuddet kun medtaget kurser af en varighed på mindst 3 måneder. Som anført i bemærkningerne til § 4, stk. 1, nr. 4), skønner man, at der er et behov for at kunne tilbyde eleverne kurser af kortere varighed. Man tænker her bl. a. på koncentrerede kurser for erhvervmæssige grunduddannelser som anført i § 2, men også på fortsættelseskurser for en skoles tidligere elever eller på specialkurser af mange slags, der henvender sig til alle unge i efterskolealderen.

Som en nydannelse foreslår man derfor, at der skal kunne ydes statsstøtte til kurser med en varighed af mindst ½ måned, d. v. s. mindst 12 undervisningsdage.

Der har ikke tidligere været stillet krav om noget mindste deltagerantal på det enkelte kursus. Af

økonomiske grunde samt for at give eleverne fuld mulighed for at opleve kostskolelivets samvær med et større antal andre unge, finder man dog, at der bør fastsættes et vist mindste deltagerantal som betingelse for, at skolen kan opnå tilskud til kurset. Man tænker sig et tal på 10 elever som minimum for de almindelige kurser, mens der for specialundervisningen må være mulighed for at oprette kurser med færre elever.

Til stk. 5.

Bestemmelsen svarer i det væsentlige til gældende lovs § 35, stk. 2.

For så vidt angår de i nærværende forslags § 7, stk. 1, under nr. 1), 2) og 3) omhandlede tilskud, bliver der tale om en forholdsmæssig nedsættelse af tilskuddets absolutte størrelse. For så vidt angår det under 4) anførte tilskud til lønninger ønsker man den forholdsmæssige nedsættelse udtrakt til at omfatte ikke blot forstanderlønninger, som efter gældende lov, men også lærerlønninger, idet man ikke finder det rimeligt, at der kan gives tilskud til en fuld maksimal årsløn i et tilfælde, hvor undervisningen har strakt sig over mindre end 8 måneder. Den forholdsmæssige nedsættelse vedrører her det maksimumsbeløb for lønninger, som kan komme i betragtning ved tilskudsberegningen.

Til stk. 6.

Bestemmelsen svarer til gældende lovs § 36, stk. 1, idet man dog har udvidet reglen til at omfatte også landbrugsskoler og husholdningsskoler, der modtager grundtilskud og bygningstilskud samt tilskud til leje efter samme regler som efterskolerne.

Til stk. 7.

Bestemmelsen svarer til gældende lovs § 36, stk. 2.

Til § 8.

Bestemmelsen træder i stedet for gældende lovs § 36, stk. 3, idet man har fundet det overflødigt udtrykkeligt at anføre, at undervisningsministeren fastsætter, i hvilken form de fra skolerne ønskede oplysninger skal indsendes. Man har fundet det hensigtsmæssigt at ændre den gældende regel om forskud på statstilskuddet og derved åbne mulighed for, at efterskolerne kan få en automatisk udbetaling af forskud i lighed med den for folkehøjskoler og landbrugsskoler gældende ordning, hvor forskud udbetales med 2 rater på hver højst 50 pct. af det foregående års tilskud.

Den 1. rate tænkes udbetalt først på efteråret, mens 2. rate udbetales lige efter 1. april. Indførelsen af denne forskudsbetaling vil betyde en administrativ lettelse og samtidig en væsentlig lettelse af efterskolernes likviditetsvanskeligheder.

Til § 9.

Til stk. 1.

Bestemmelsen træder i stedet for gældende lovs § 38, 1. afsnit, idet man har ændret timetalskravet fra 24 ugentlige timer til fuldt timetal inden for efterskolen.

I gældende lovs § 38 kræves et ugentligt timetal på 24 timer, for at undervisningen i efterskolen skal kunne medregnes ved anciennitetsberegningen inden for folkeskolen.

De 24 timer svarede oprindeligt til $\frac{2}{3}$ af det fulde timetal i folkeskolen, der dengang var 36 timer. Dette timetal er nu nedsat til 32 ugentlige timer. $\frac{2}{3}$ heraf er ca. 22 timer.

Man har ved forslaget til § 7, stk. 2, fastsat et årligt timetal på 900 timer for en fuldt beskæftiget efterskolelærer. Da en lærer på et 10 måneders kursus må læse ca. 22 timer ugentlig for at nå de 900 timer, har man herefter fundet det rimeligt at foreslå det fulde timetal som afgørende også i anciennitetsmæssig henseende. Inden for en ansættelse på 6 måneder må det herefter kræves, at der er læst 270 og 450 timer henholdsvis af forstandere og lærere.

Man er opmærksom på, at denne bestemmelse hører hjemme henholdsvis i lov nr. 5 af 7. juni 1958 om normering og klassificering af statstjenestemandstillinger og lov nr. 156 af samme dato om lønninger m. m. til folkeskolens lærere, hvor man ved given lejlighed vil søge den optaget. Indtil dette sker, foreslås reglen bevaret i denne lov.

Til stk. 2.

Bestemmelsen svarer til gældende lovs § 38, 2. afsnit, idet man dog har udeladt den udførlige henvisning til § 254, stk. 2, i lov nr. 5 af 7. juni 1958 om normering og klassificering af statstjenestemandstillinger og § 43, stk. 5, i lov nr. 156 af samme dato om lønninger m. m. til folkeskolens lærere.

Til § 10.

Bestemmelsen svarer i det væsentlige til gældende lovs § 39, idet man dog har indføjet de med hjemmel på finansloven og i lov af 16. juni 1962 og lov af 8. juni 1966 om ændringer i lov om folkeskolen indførte ændrede regler for beregning af elevstøtten.

Til stk. 1.

I analogi med reglerne for beregning af årselevtallet, jfr. gældende lovs § 33, stk. 1, har man hidtil kun ydet støtte til elever, der ved kursets begyndelse var ude over den undervisningspligtige alder, mens man i praksis har ydet støtte til elever over 18 år, der efter indstilling fra en læge, en socialråd-

giver eller lignende har deltaget i et efterskolekursus. Da man, jfr. bemærkningerne til § 1, finder det praktisk at undgå omtale af den undervisningspligtige alder i lovteksten, foreslås det at fastsætte som hovedregel, at statsstøtte ydes til alle elever mellem 14 og 18 år. Elever, der endnu ikke er fyldt 14 år, men er over undervisningspligtig alder, bør dog kunne opnå statsstøtte som under gældende lov. Man finder det ligeledes fortsat rimeligt, at elever, der på grund af særlige forhold skønnes egnede til et efterskoleophold, uanset at de ikke tilhører den aldersgruppe, for hvilken efterskolerne er oprettet, kan opnå statsstøtte på lige fod med de øvrige elever.

For at kunne yde støtte til en elev, der ikke er ude over den undervisningspligtige alder, finder man, at der bør kræves en anbefaling af opholdet fra elevens tidligere skole, mens der for en elev, der ved kursets begyndelse er fyldt 18 år, bør foreligge en erklæring fra efterskolens forstander samt en udtalelse fra en lærer, læge, socialrådgiver eller en anden person i offentlig stilling, der ud fra sit kendskab til vedkommende elev vil skønne, at denne vil kunne få udbytte af et efterskoleophold.

I gældende lovs § 39, stk. 4, er der pålagt kommuner, der ikke alene eller gennem skoleforbund har indrettet hovedskoleundervisning for det 8. skoleår, pligt til at betale udgiften til undervisning og læremidler for de i kommunen hjemmehørende elever, der i 8. skoleår følger undervisningen på et kursus af mindst 5 måneders varighed på en godkendt efterskole.

Bestemmelsen er nu ændret ved § 3, stk. 4, i lov om folkeskolen, jfr. lovbekendtgørelse nr. 279 af 8. juli 1966, hvorefter kommunernes pligt til at yde støtte til efterskoleophold er udvidet til at omfatte alle kommuner, der ikke alene eller gennem skoleforbund har indrettet 8. hovedskoleklasse, 9. og/eller 10. klasse.

Bestemmelsen er af lovtekniske grunde udeladt i nærværende lovforslag, under hensyn til at den findes i lov om folkeskolen.

Til stk. 2.

Man har ikke i gældende lov udtrykkelige bestemmelser om støtte til elever, der forlader skolen før afslutningen af et kursus. Man har i praksis henholdt sig til de i § 33, stk. 4, fastsatte regler om beregning af årselevtallet og i henhold hertil bevilget en forholdsmæssig støtte til elever, der på grund af sygdom eller anden dem utilregnelig årsag har måttet forlade skolen før kursets ophør. Disse regler kan dog ikke længere anses for at være fuldt tilfredsstillende. Da efterskolekurser nu ofte vil strække

sig over 8, 9 eller 10 måneder, vil der kunne forekomme adskillige tilfælde af afbrydelse, der i og for sig kan tilregnes eleven, men hvor det dog ville virke urimeligt hårdt at nægte en forholdsmæssig understøttelse. Man foreslår derfor indført hjemmel til at kunne yde en sådan, idet man dog i alle sådanne tilfælde vil finde det rimeligt at kræve en ansøgning fra eleven eller skolen om forholdsmæssig støtte.

Man finder, at der, jfr. bemærkningerne til § 7, stk. 4, ud over de længere kurser bør være mulighed for med statstilskud at afholde kortere kurser, dog mindst af en varighed på $\frac{1}{2}$ måned svarende til 12 undervisningsdage. Som følge heraf finder man det rimeligt kun at yde statsstøtte til elever på kurser på mindst $\frac{1}{2}$ måned.

Til stk. 3.

Den ved tekstanmærkning nr. 33 på finansloven for 1966-67, første gang ved tillægsbevillingsloven for 1962-63, hjemlede ordning, hvorefter samtlige elever modtager en statsstøtte på 50 pct. af den godkendte månedlige elevbetaling, er indføjet i lovforslaget.

Den godkendte elevbetaling ved efterskolerne har hidtil hvert år skiftet med virkning for de kurser, der starter efter 1. april. Da mange skoler har kurser i gang på dette tidspunkt, medfører det forskel i den støtte, der ydes elever på kurser, der er startet før den 1. april, og elever på kurser, der først starter efter denne dato, uanset at eleverne evt. går på samme skole under samme vilkår i øvrigt. Man finder det derfor mere hensigtsmæssigt at lade de nye satser træde i kraft hvert år med virkning for kurser, der begynder efter den 1. juli, idet kun ganske få efterskoler har kurser i gang på dette tidspunkt.

Under hensyn til, at der, som anført i § 1, er mulighed for at modtage hjemmeboende elever, har man fundet det naturligt at foreslå fastsættelse af en godkendt månedlig elevbetaling for delvist ophold ved skolen. I sammenligning med betalingen for fuldt ophold foreslås her et fradrag for overnatning, der normalt vil kunne fastsættes til $\frac{1}{3}$ af den fulde opholdsudgift.

Til stk. 4.

Kommunens ret til at yde frivillig støtte til et efterskoleophold er i gældende lovs § 39, stk. 3, begrænset, idet den sammenlagt med statsstøtten ikke kan overstige den fastsatte elevbetaling for undervisning og ophold. Denne regel må ses i sammenhæng med den i samme stykke indeholdte regel om, at statskassen refunderer halvdelen af kommunens frivilligt ydede beløb. Da sidstnævnte

bestemmelse er ophævet ved tekstanmærkning nr. 72 til lov om tillægsbevilling for 1962-63, finder man det herefter ikke nødvendigt i nærværende forslag at opretholde den nævnte begrænsning.

Til stk. 5.

Bestemmelsen er ny.

Man finder det rimeligt, at der åbnes en mulighed for at yde statsstøtte til elever, der uden at være danske statsborgere dog har en vis tilknytning til Danmark. Her tænkes i første række på elever fra de øvrige nordiske lande, men også på elever af anden nationalitet, som f. eks. i en årrække har boet her i landet eller gennem deres forældre, evt. bedsteforældre, har en særlig tilknytning til Danmark.

Til §§ 11-13.

Bestemmelserne svarer med en ændret formulering til det i gældende lovs §§ 49 og 50 om efterskolerne anførte.

Til § 14.

Bestemmelsen svarer til gældende lovs § 46, stk. 1.

Bestemmelsen må ses i sammenhæng med, at efterskoleloven herefter fremtræder som en selvstændig lov, hvorfor skoleformen ikke længere nyder gavn af den samlede kursusbevilling, der har hjemmel i lov om ungdomsskoler og aftenskoler m. v. § 46.

Foreningen af frie Ungdoms- og Efterskoler har i de senere år af denne bevilling modtaget ca. 25.000 kr. årligt til kursusvirksomhed.

På denne baggrund samt under hensyn til et behov for udvidelse af kursusvirksomheden, der er foranlediget af strukturændringerne i skoleformen, jfr. bemærkningerne til § 2, vil man for tiden finde en bevilling på 50.000 kr. passende til formålet.

Man finder det naturligt, at der, ligesom tilfældet er inden for andre undervisningsområder, af direktoratet for ungdomsundervisningen kan etableres kurser, der specielt under hensyn til indførelse af prøver og erhvervsmæssige grunduddannelser på efterskolerne kan blive nødvendige til vejledning af forstandere og lærere på disse nye områder.

Udgifterne søges dækket gennem en særlig kursusbevilling for direktoratet.

Til § 15.

Bestemmelsen er ny.

Bestemmelsen tager sigte på forsøg med nye undervisningsemner og -metoder samt nye mulig-

heder for pædagogisk tilrettelæggelse af kostskolelivet.

Der vil især være behov for tilskud på følgende områder:

- 1) Nedsat timetal for lærerkræfter, der er engageret i forsøgsarbejde.
- 2) Indkøb af særligt undervisningsmateriel m. v.
- 3) Formidling af forsøgsresultater til samtlige efterskoler.

På grundlag af det øjeblikkelige behov vil man skønne, at en årlig bevilling på 25.000 kr. indtil videre vil være dækkende.

Til § 16.

Bestemmelsen er ny for efterskolerne, idet den i gældende lovs § 51 indeholdte regel om bemyndigelse for undervisningsministeren til i forbindelse med forsøgsvirksomhed at godkende afvigelse fra loven ikke antages at gælde for disse skoler.

Man tænker her bl. a. på forsøgsvirksomhed, hvor der kan blive tale om en fravigelse af alderskravene for efterskolerne, ligesom man finder, at der i takt med udviklingen inden for andre skoleformer kan blive behov for at iværksætte forsøg med andre prøver på efterskolerne end de i § 2 omhandlede.

Til § 17.

Da der efter vedtagelsen af denne lov, der åbner mulighed for efterskolerne for at holde afgangsprøver og tilbyde erhvervsmæssige grunduddannelser, skal udarbejdes nærmere regler herfor, finder man det rigtigst, at loven ikke træder i kraft før den 1. august 1968.

Til stk. 2.

Bestemmelsen svarer til gældende lovs § 32, a), 2. afsnit.

Lovforslagets økonomiske konsekvenser.

Lovforslagets gennemførelse kan på følgende punkter forventes at medføre forøgede årlige udgifter for staten:

1. Indførelse af mulighed for *prøveafholdelse og erhvervsmæssige grunduddannelser* på efterskolerne. I den udstrækning disse muligheder vil medføre en forøget elevtilgang, bliver der tale om forøgede driftstilskud; men det er næppe muligt at angive noget skøn herover.
2. Den udvidelse af *tilsynet og konsulentvirksomheden*, som indførelse af prøver og erhvervsmæssige grunduddannelser på efterskolerne må foranledige, forventes at medføre et behov for ansættelse af et antal deltidsbeskæftigede konsulenter, svarende til 2 a 3 heltidsansatte. Dette skønnes at

medføre en merudgift på ca. 70.000 kr. (Søges på finanslovskonto § 20.1.01.05. Honorarer).

Endvidere ønsker man den pågældende embedsmand i direktoratet opnormeret fra en vice-inspektør til en inspektørstilling.

3. Man vil ikke forvente, at forslaget om *bortfald af det gennemsnitlige maksimum for lærerlønstilskuddet* vil medføre nogen øjeblikkelig merudgift for staten, men der ligger en mulighed for ydelse af højere løn med fuldt statstilskud, som skolerne i givet fald vil kunne benytte sig af.

Ydelse af et yderligere tilskud på 20 pct. til den lærerløn, der udbetales for specialundervisningstimer, skønnes at medføre en udgift på ca. 200.000 kr.

(Merudgifterne søges på finanslovskonto § 20.4.03.61. Driftstilskud til private efterskoler).

4. Forslaget om ydelse af *tilskud til kurser ned til ½ måneds varighed* forventes ikke at medføre en merudgift, når det sammenholdes med den følgende bestemmelse om, at der fastsættes et *mindste deltagerantal* ved påbegyndelsen af et kursus. Fastsættes dette, som foreslået i bemærkningerne, til ca. 10 elever på almindelige kurser,

kan det forventes, at der vil blive tale om en bedre økonomisk drift af efterskolerne.

5. Forslagene om bemyndigelse for undervisningsministeren til at fastsætte regler for *ydelse af elevstøtte* til elever, der har afbrudt et kursus, til elever under undervisningspligtig alder samt til udenlandske elever forventes at medføre en merudgift på ca. 60.000 kr.

(Søges på finanslovskonto § 20.4.03.62. Elevunderstøttelser).

6. Efterskolerne har hidtil af gældende lovs § 46-bevilling modtaget et tilskud på ca. 25.000 kr. årligt til *kursusvirksomhed*. Dette beløb foreslås i bemærkningerne forhøjet til et årligt beløb på for tiden 50.000 kr., d. v. s. en merudgift på 25.000 kr.

(Søges på finanslovskonto § 20.4.03.61. Ny konto).

7. Behovet for tilskud til *forsøgsvirksomhed* inden for efterskolerne anslås i bemærkningerne til for tiden 25.000 kr. årligt.

(Søges på finanslovskonto § 20.4.03.61. Ny konto).

Merudgifterne ved denne lovs gennemførelse kan således samlet anslås til ca. 400.000 kr. årligt.